

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederland-sch belang“.

Opggericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

CORN. DE JONG ATELIER VOOR MODERNE FOTOGRAFIE Zeestraat 63 :: Den Haag :: Tel. 6038

INHOUD: Semarangse Brieven. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Litt.-overzicht. — Mededeelingen. — Naamlijst van nieuw toegetroden leden.

Semarangse Brieven.

XII.

„De ontwaking van het oosten“. Wat een wereld van gedachten ligt er niet opgesloten in die weinige woorden. Zij beteekenen een verandering op bijna elk denkbaar gebied, niet enkel voor de oostersche volken zelve, maar ook voor elk volk dat daarmede in aanraking komt. Eigenlijk (en dit wordt m.i. te veel uit het oog verloren), is het niet het oosten, dat is ontwaakt. Wij, westersche volken, waren ingeslapen. Totdat wij plotseling door de snelle emancipatie van Japan werden wakker geschud. Wie, geheel verdiept in zaken, dag-in-dag-uit van huis naar 't kantoor en van 't kantoor naar de beurs gaat, bemerkt, door de vinnige koude, dat het winter is geworden. Totdat hij op een goeden dag door een weldoend zonnetje wordt verrast, en plotseling bemerkt, dat de boomen „ineens“ groen zijn geworden, dat er weer bloemen zijn en vogels en goudgroene torren. Hij scheldt niet op de lieve zon, waardoor zijn dikke winterjas hem zoo warm wordt en zoo zwaar lijkt: hij trekt een zomer-costuum aan, zet een strooiedoek op, en doet zijn zaken verder net zoo opgewekt, misschien met meer levensblijheid dan vroeger. En hij weet heel goed, dat die boomen, die zoo „ineens“ groen zijn geworden, in de verstijvende winterkoude niet dood zijn geweest, maar, dat daarbinnen de natuur rustig verder werkte, dat haar regelmatige gang door niets werd onderbroken en ook niet te onderbreken is. Snijdt ge in den winter zoo'n schijnbaar dor twijgje open, dan bespeurt ge daarin reeds het begin van nieuwe knopjes, die zullen ontkiemen als de tijd daar is.

Dat zelfde organische leven, dat zich uit in den groei van plant en dier, openbaart zich ook, in nog samengestelder vorm, in het leven der volken. Ook hier gaat het proces der evolutie even geregeld zijn gang en is hier evenzeer als daar, met geen macht ter wereld tegen te houden. Als ik, na een langen winter, voor 't eerst weer sneeuwklakjes zie, dan weet ik dat er weldra madeliefjes en lelietjes-der-dalen zullen komen, dat dan ook de kastanje zijn rijken bladertooi zal uitspreiden; en dan komt ook de beuk en de eik. En toen, op een ander gebied, de eerste teekenen van dat nieuwe leven zich in Japan hadden geopenbaard, kon iedereen weten, dat het daar niet bij zou blijven. Kort geleden ontmoette ik één mijner kennissen in de omstreken van het verrukkelijke Garoet. Op ons morgen tochtje kwamen wij door de welvarende dessa's Tji-Paraj, Semarang (niet de stad!) en Tarogong; en waar wij kwamen zagen wij de kleine kleuters met lei en griffeldoos naar school gaan, keurig en kleurig gekleed zooals men dat alleen in de Preanger ziet. Ik kon mij niet weerhouden te zeggen wat een alleraardigst gezicht ik dat toch vond. „Och wat“, zei mijn vriend, die na een langdurig verblijf in de Far-West van Amerika nu reeds jaren lang in de binnenlanden van Java zaken dreef, „och wat, daar worden ze volstrekt niet beter mede, met dat schoolgaan. De Regeering deed veel verstandiger met dat niet in de hand te werken; de Javaan wordt er ontevreden door; de enkelen, die wat lezen en schrijven hebben geleerd, achten zich te goed voor den landbouw en gaan ten koste van de anderen leven. Er wordt een wetenschappelijk proletariaat geschapen.“ Enz. enz. Altemaal bekende beweringen. „De Javaan leeft gelukkig en tevreden“. Dat kunnen wij nog dagelijks hooren en wordt maar steeds opnieuw herhaald, tegen alle redeneering en feiten in; door velen zoo lang en zoo dikwijls herhaald, tot ze zich verbeelden dat het inderdaad zoo is. Wat een landelijke idylle, niet waar, als wij een schaar jonge vrouwen en meisjes bij den padi-oogst zien, als de stralende zonnegloed zijn glans over de vruchtbare sawahs spreidt en 't blauw gebergte in 't ver verschiet verrijst. Een

prachtig tafereel voor een tourist of touriste, die in den kortst mogelijken tijd „makes Java and the orient“. Maar het is een leugen, dat de Javaan gelukkig is. Zijn leven is één voortdurende zorg, één voortdurende vrees. Wie zelf niet in de gelegenheid is om hem in zijn intieme leven gade te slaan, die leze het werk van Dr. Kohlbrugge: „Blikken in het zieleleven van den Javaan en zijner overheerschers“, een boek, dat op iedere bladzijde het stempel van eerlijkheid en onbevooroordeeldheid draagt, al moge men zijn conclusies niet overal beëmen.

De Javaan moet opgevoed worden, en onze eerste plicht daarbij is, hem te ontrukken aan de verlamme vrees van het animisme. Of wij dit nu willen bereiken door schoolonderwijs of langs anderen weg, als de ernstige wil slechts aanwezig is om tot dat doel te geraken, zullen wij zeker menigmaal mistasten, maar ten slotte den juisten weg vinden. En wat van het grootste gewicht is, wij zullen het wanstouwen uit zijn hart verdrijven en hem de overtuiging schenken, dat wij het goed met hem voor hebben. Zoo wij zijn eerste schreden op het nieuwe pad der ontwikkeling niet verstandig leiden, zal hij zonder ons zijn weg gaan; want even zeker als in het voorjaar de jonge knoppen ontkiemen, even zeker zal ook Indië „ontwaken“. Dat proces is reeds zeer lang in werking, al hebben onze drukke zaken ons niet altijd de gelegenheid gelaten het met aandacht te volgen. Ook heeft een verderfelijke partij-oplitte dikwijls den inlander meer van ons vervreemd dan hem aan ons te binden. Ik denk aan de ergerlijke uitlating van Dr. Kuyper in zake de zending, „dat het nu tijd was om toe te tasten“. De wijze waarop dat „toetasten“ in zijn werk ging, en de geforceerde propaganda voor de Christelijke zending, hebben haat en minachting tusschen verschillende bevolkingsgroepen van Indië gezaaid. De inlander zou geen oosterling meer zijn, als hij daarvan openlijk blij gaf. Maar er verzezen particuliere neutrale inlandsche scholen, er verzezen en verrijzen nog scholen op zuiver islamietischen grondslag, er ontstond een godsdienstige beweging op Java, die blijkbaar onder een centrale leiding goed georganiseerd is. „De groote verdienste van Idenburg voor ons, inlanders“, zei mij eens een zeer ontwikkeld Javaan, „is, dat hij van ons goede Mohammedanen heeft gemaakt“. Dergelijke proefnemingen mogen ons in de toekomst bespaard blijven. De belangen van Indië mogen niet ondergeschikt worden gemaakt aan de zucht om de plattelands-kiezers in Nederland te bevredigen. De Javaan wordt er ook niet beter op als hij het eene geloof voor het andere vervuult. Het ascetische karakter van het Christendom trekt daarbij den oosterling, natuurlijk-sensueel als hij is, niet aan; en voor een groot deel is het daaraan toe te schrijven, dat de Islam in Azië zich zoo gemakkelijk uitbreidt, zelfs onder het volk, dat tot nu toe geen godsdienst, maar een filosofie bezat, de Chinezen. Hoogst belangrijk, en voor wie de verschijnselen in het oosten met aandacht gadeslaat ook hoogst leerrijk, is het eenige jaren geleden verschenen boek van dien uitnemenden kenner van het oosten, van Putnam Wheale: „The Unknown God“, waarin hij de Christelijke en de Mohammedaansche propaganda in China beschrijft.

En nu staan wij dan voor de eerste symptomen van dat nieuwe leven, evenzoo verrast als de man, die in 't voorjaar bemerkt dat de boomen „ineens“ groen zijn geworden. Van dadelijk belang is het voorkomen van excessen, die de geleidelijke ontwikkeling van dat nieuwe leven zouden storen. Idenburg gaf daarvan een voorbeeld, getuigende van schander politiek beleid, toen hij aan de Sarikat Islam de gelegenheid gaf als plaatselijke verenigingen rechtspersoonlijkheid te verkrijgen. Ook is het niet mogelijk, om onmiddellijk aan alle eischen, die gesteld worden, te voldoen. Bij de vraag naar schoolonderwijs dient rekening gehouden met 's lands financiën, die een plotselinge uitbreiding van het bestaande aantal scholen met eenige duizenden practisch onuitvoerbaar maken; maar tevens met de levenswijze van de desa-bevolking, die zoo geheel van die der stadbewoners verschilt. Uit dergelijke overwegingen ontstonden de desascholen. Maar 't zou al te naïef zijn om te meenen, dat de inlander dat alles niet doorziet. En anders is daar wel de maleische pers, die hem dat aan het verstand zal brengen. Ik zie dan ook in vele maatregelen voorloopig niet meer dan een kalmeerend drankje, dat aan den eenigszins opge-

wonden patiënt wordt toegediend. Maar hierbij kon het niet blijven. Wij moeten met ernst de vraag overwegen, hoe in de naaste toekomst onze gedragslijn tegenover den inlander moet zijn, en in welke richting, onze koloniale politiek zich zal ontwikkelen. Geen paaien met schoone beloften dus, geen halve maatregelen, maar een scherp omlijnd program, dat aan onze indische politiek stabiliteit en richting geeft, en dat in staat is, door het duidelijk uitgesproken doel waarnaar gestreefd wordt, om ons het vertrouwen van de inlandsche bevolking te verzekeren. Dan zal mede onze politiek los gemaakt worden van de wisselende inzichten van opvolgende gouverneurs-generaal, en weet men van weerszijden waaraan men zich te houden heeft.

Het spreekt vanzelf, dat zulk een program alleen hoofdzaken zal kunnen bevatten. Bij onderwijs b.v. zal eens en voorgoed dienen uitgemaakt te worden, of men al dan niet een naar westerschen trant ingericht schoolonderwijs voor de geheele bevolking als algemeene basis van verdere ontwikkeling als beginsel aanneemt. In den strijd tusschen adat- en uniform recht zal men ruiterslijk partij hebben te kiezen. Ten aanzien van de defensie worde onomwonden verklaard, of Indië ook nog anders dan financieel daarin zal deelen. Bij de voorgestelde militie-regeling voor Indië is het contingent Javanen zoo verdwijnend klein, zonder dat een belangrijke toename daarvan in het vooruitzicht is gesteld, dat daaruit niet met zekerheid mag worden opgemaakt, dat de Regeering de zooveel mogelijk algemeene deelneming van de inlandsche bevolking aan de verdediging van Indië in principe aanvaardt.

De eerste schrede moet nog worden gezet op den weg, die leidt tot eenige medezeggingschap van den inlander in het bestuur over deze landen. Zal die weg voeren tot politieke gelijkstelling van Indië met Nederland, tot politieke zelfstandigheid? Zoo ja, dan is er niet anders dan voordeel in gelegen om dat onomwonden te verklaren.

Bovenal, laten wij eerlijk zijn en bekennen, dat wij, Nederlanders, al zijn wij ons ten zeerste bewust van onze morele plicht, om Indië bij zijn verdere ontwikkeling te leiden en te steunen, ook onze eigen materiele belangen hebben te behartigen. Het is zulk een eenvoudige logica, en toch wordt zij in de praktijk door de zucht naar oogenblikkelijk gewin zoo dikwijls met voeten getreden; wij zullen het meest en het langst voordeel van Indië trekken, als wij Indië zoo rustig en zoo lang mogelijk weten te behouden, al zal de verhouding van voogd tot pupil langzamerhand plaats maken voor die tusschen ouderen en jongeren broeder. Het komt er dan nog slechts op aan, om de Inlandsche bevolking tot het besef te brengen, dat ook zij er dan het best aan toe is, en met een duidelijk omschreven program en een oprechte uitvoering daarvan zal ons dat niet zoo moeilijk vallen. Reeds nu begrijpt de ontwikkelde inlander dat Indië, zoo lang het nog niet op eigen beenen kan staan, het meest van Nederland heeft te wachten.

Laten wij hem nu in groote trekken duidelijk ons plan voor de toekomst, voor zijn toekomst, ontvouwen. De tijd van een opportunistische politiek is voorbij, er dient klare wijn te worden geschonken. Geen ondoordachte maatregelen, geen dollemans-politiek: voorzichtigheid zal altijd een groote staatsmansdeugd blijven. Maar dan ook geen proefneming dan eens in dezen, dan eens in geen zin, dan geen wijfelend experimenteren op den inlander, maar een bewust streven naar een vastgesteld doel. Dat zal voor een heele reeks van jaren de hechtste waarborg zijn voor een gezonde ontwikkeling van Indië, voor een op vertrouwen gegronde samenwerking tusschen hollander en inlander. Onze leuze zij: Nederland sterk door Indië, Indië sterk door Nederland.

SI PANTEK.

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

Was begin Nov. jl. voor Batavia de besmetverklaring wegens cholera opgeheven, de jongste mail-berichten melden, dat véél cholera-gevallen zijn geconstateerd te Ledok, Sekarpoetih, Poentar en Sisir.

O. C. L. VOSVELD,

Opticiën - Instrumentmaker.

Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hoff. van H. M. de Koningin.

Hoff. van H. M. de Kon.-Moeder

Vele sterfgevallen kwamen voor te Ngalik bij Batoe; vermoedelijk veroorzaakt door cholera.

Bovengenoemde, dessa's zijn nabij Malang gelegen.

In de afdeling Soerabaja zijn in dezelfde week 3 pestgevallen voorgekomen en één geval van cholera. Allen met doodelijken afloop.

Het hospitaal te Grogol.

Het plan tot oprichting van een hospitaal voor lijdende aan besmettelijke ziekten te Batavia, waarvoor ten slotte een terrein te Grogol nabij de halte Pesing is uitgekozen, is door de Regeering goedgekeurd en de noodige gelden, bedragende ruim 78 mille, toegestaan, zoodat met den bouw spoedig een aanvang zal kunnen worden gemaakt.

Inlandsche Verloskundigen.

In het „Bat. Nieuwsblad” lezen wij:

Van de vijf meisjes, door de Vereeniging Kaoetaman Istri naar Semarang gezonden ter opleiding voor Inl. verloskundige, zijn er drie om gezondheidsredenen teruggekeerd.

Thans zijn ook twee Soendaneesche meisjes in het stadsverband te Batavia in opleiding.

Naar verluidt, zal dr. Knoch het volgend jaar, in zijn te openen kliniek te Lembang, ook de opleiding voor verpleegster en verloskundige ter hand nemen.

De Indische Burgemeesters.

„De Javabode” schrijft:

Zooals men weet, besloot de Gemeenteraad, op voorstel van den heer Van Aaldere, zich niet uit te spreken over het instituut van burgemeesters en de verdeling der kosten daarvan tusschen Land en gemeente, alvorens omtrent eenige punten nader door de Regeering te zijn ingelicht.

De Gouvernements-secretaris schrijft nu op last van den Gouverneur-Generaal aan den Raad:

„Zooals reeds uit de gedachte regeling der daaraan verbonden inkomsten blijkt, zal de betrekking van burgemeester er eene zijn, waarin men als landsdienaar gewoonlijk zijne carrière zal eindigen. De vooruitzichten in het corps, waaruit de benoemde afkomstig is, zullen dus door hem moeten worden prijs gegeven. Overigens is de benoeming van een lands-dienaar tot burgemeester niet uitgesloten.

De vervanger van den burgemeester zal worden aangewezen door den Gouverneur-Generaal. Voor aanwijzing komen ook raadsleden in aanmerking.

Het ligt niet in de bedoeling den burgemeester aan het hoofd der algemeene politie in 's Raads ressort te stellen. Of hiertoe later misschien zal worden overgegaan, is thans nog niet te zeggen. De Raad kan intusschen, zooals trouwens ten aanzien van enkele (belangrijke) locale verordeningen reeds geschied is, eigen personeel belasten met opsporing van overtredingen zijner regelingen en zal verder, voor zoover zijns inziens de algemeene politie daaraan niet voldoende aandacht schenkt, zich tot den Gouverneur-Generaal kunnen wenden, met verzoek hitrop orde te willen stellen.

De burgemeester zal niet ondergeschikt zijn aan het hoofd van gewestelijk bestuur noch aan eenigen departementschef. Hij zal de aanwijzingen van den Gouverneur-Generaal slechts behoeven te volgen voor zoover hem hiertoe bij algemeene verordening de verplichting is opgelegd. Als in Nederland zal hij in het algemeen gesproken zijne bevoegdheden ontleenen en zijne plichten vernemen uit de wet (hier „algemeene verordening”) en uit haar alleen.

Volkstelling.

De tienjaarlijkse volkstelling, welke in dit jaar zou moeten worden gehouden, is tot 1917 uitgesteld.

In eene tot de autoriteiten gerichte Regeerings-circulaire wordt er op gewezen, dat, waar die telling naar geheel andere, meer moderne beginselen zal worden gehouden, dan voor vroegere opname der bevolking hebben gegolden en daarmede zeer belangrijke uitgaven gemoeid zullen zijn, alles in het werk zal moeten worden gesteld om de aanwending van die aanzienlijke bedragen ook zoo economisch mogelijk te doen zijn, opdat in de toekomst zal kunnen worden beschikt over betrouwbaar en behoorlijk bewerkte statistisch materiaal betreffende de bevolking der gewesten. (Wij brengen hierbij in herinnering, dat volgens het Indische ontwerp der begroting voor 1916 de kosten der telling globaal geraamd zijn op f 625.000).

Om die reden acht de Landvoogd het noodzakelijk, dat door alle daarbij betrokken landsdienaren, zonder onderscheid, volle medewerking wordt verleend niet alleen wat de uitvoering betreft, maar ook — en niet het minst — wat de voorbereiding der telling aangaat.

Ter erlanging van een deugdelijke organisatie, welke een volstrekt vereischte is voor het welslagen van eene veelomvattende onderneming als eene volkstelling hier te lande, waaraan honderd duizenden zullen medewerken, is den autoriteiten opgedragen aan den Ambtenaar voor de volkstelling c. a. — als hoedanig naar bekend is de ter beschikking van den dir. B.B. gestelde ambtenaar H. J. van Brink is aangewezen — in voorkomende gevallen alle mogelijke medewerking en steun te verlenen.

Opleidingschool voor Inlandsche rechtskundigen.

Voor den in de maand Juli aangevangen cursus 1915/16 aan de z.g.n. inlandsche rechtsschool, waartoe door de in den loop van dit jaar aangebrachte wijziging in het Reglement der school, thans ook Inlandsche jongelieden afkomstig van de buitenbezittingen, worden toegelaten, hadden zich 40 kandidaten aangemeld, w. o. 6 afkomstig van de buitenbezittingen.

Van de 37 kandidaten voor de 1ste klasse der voorbereidende afdeling werden 20 toegelaten, w. o. 1 afkomstig van de buitenbezittingen; ook de eenige kandidaat voor de 3de klasse, eveneens van buiten Java, werd toegelaten, en den beiden kandidaten, w. o. 1 van de buitenbezittingen, voor de 1ste klasse der rechtskundige afdeling, werd vergunnd het admisse-examen af te leggen.

Alle leerlingen zijn in het internaat opgenomen, behalve 1 leerling van de 1ste klasse der voorbereidende afdeling, die met toestemming van de commissie van toezicht zijn intrek nam bij een Europeesche familie hier ter stede.

Eene suikerfabriek in Krawang.

De Handelsvereeniging „Amsterdam” wenscht eene suikerfabriek met een jaarlijkschen rietaanplant van 1500 bouws op te richten in de desa Djatiragas, district Adiarsa der afdeling Krawang.

Naar „De Javabode” meent, zijn vroeger reeds eenige vergunningen tot oprichting van dergelijke ondernemingen in Krawang verleend, doch is het tot dusver nog niet tot het in werking brengen van eene onderneming gekomen.

De oudheidkundige dienst.

Het ijverige zoeken van dezen dienst is thans, naar uit een bericht in het „Soer. Handbl.” blijkt, wederom beloofd. Uit de oudste geschiedenis van deze gewesten was reeds bekend, dat in den omtrek van Modjokerto een tempel onder den grond bedolven moest liggen. Na een langdurig en nauwgezet onderzoek is het genoemde dienst mogen gelukken, de bouwvallen van den tempel, Tjandi Tikoes genaamd, te ontdekken. Op tien paal afstand van Modjokerto is de 1 meter dikke ringmuur gevonden, op 6 meter diepte onder den beganen grond.

Ook op het dieng-plateau werden door den oudheidkundigen dienst verschillende overblijfselen uit den Hindoetijd gevonden.

Al deze oudheden zijn verzameld in een museum ten huize van den regent van Modjokerto, waar het publiek kosteloos deze interessante collectie kan bezichtigen.

N.-I. Officiersvereeniging.

Verschenen is het eerste nummer van het „Orgaan van de N. I. Officiersvereeniging”, onder redactie van den kapitein der Infanterie H. M. Luchsinger, terwijl de commissie van redactie bestaat uit de heeren P. L. de Gaay Fortman, M. W. Scheltema de Heere en A. J. de Haan.

Zeer sympathiek, alzo „De Javabode”, is ons het artikel van den redacteur, waarin hij krachtig aandringt op het weerbaar maken van onze koloniën, willen wij Indië behouden:

„Het is dus een dure plicht van het Nederlandsche volk tegenover zich zelf om te voorkomen, dat Indië voor Nederland verloren gaat.

En toch schijnt ons volk zulks niet voldoende te beseffen. De koorden van de beurs worden slechts aarzelen losgemaakt.

Ontwaak mijn vaderland, eer het te laat is.

Ken Uw kracht.

Gij zijt sterk genoeg om uwe weermacht op zoodanige sterkte te brengen, dat zij den ingezetene vertrouwen, den buitenlander ontzag inboezemt.

De bevolking van deze gewesten is op onze hand. Het militieleger, grotendeels bestaande uit de kinderen des lands, kan georganiseerd worden.

Maar er is veel geld nodig, zeer veel geld.

Aarzelt niet dat te geven, gij, die thans in Nederland een rustig en vrijwel onbezorgd bestaan hebt.

Er zal hard, zeer hard moeten worden gewerkt, niet alleen om het militieleger te organiseren en voor te bereiden, maar ook om in ons tegenwoordige leger dringend noodige verbeteringen aan te brengen.

Geld, geld is er nodig. Maar het kan gegeven worden.”

PERSONALIA.

Begravenis Luitenant Raadsveld.

Op 11 Nov. j.l. had te Malang van uit het Militair Hospitaal de begravenis plaats van den na een kortstondige ziekte, aan buiktyphus overleden 1en luitenant-adjudant der infanterie R. H. Raadsveld.

De overledene, die pas den leeftijd van 27 jaar bereikt had, laat een jonge vrouw, de dochter van den afdelings-tevens brigade-commandant, generaal majoor van Riet-schoten alhier, met één kindje achter.

Hoofdinspecteur Boschwezen.

Naar de „Javabode” verneemt, zal de hoofdinspecteur van het Boschwegen, de heer Salverda, in den loop van 1916 met pensioen gaan en worden opgevolgd door den inspecteur Wehlburg.

Met verlof.

De secretaris van het departement van Landbouw, de heer Gebins, gaat in de eerste helft van 1916 met verlof.

Overgang.

De heer F. F. Borel, referendaris van het Departement van Onderwijs, zou in dezelfde functie worden benoemd aan het hoofdbureau van den Geneeskundigen Dienst.

Een vacature.

De leeraar in de bouwkundige vakken aan de Koningin Emmaschool te Soerabaja, de viciël-ingenieur Dr. W. B. Peteri, die onlangs benoemd is tot ingenieur bij de

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie,

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

TIMMERS & FOEKENS

Laan van Meerdervoort 26

TEL. HAAG 8755.*

Effecten - Bankzaken

Informatie-Bureau voor Indische Fondsen.

Tandborstels, Badmutsen, Sponsen
Bandages en Gordels.

WED. G. STREITWOLF,

Telefoon 2413.

105, Noordeinde 105.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

gewestelijke werken te Semarang, zou begin Dec. die betrekking aanvaarden.

Een opvolger van den heer Peteri is nog niet benoemd, daar zich tot dusver voor de leeraarsvacature geen daarvoor in aanmerking komend ingenieur moet hebben aangemeld.

Reorganisatie Protestantsche kerken.

Volgens de „Preangerb.” zijn ds. De Vries en mr. Joakim, afgevaardigden van het kerkbestuur te Bandoeng, ter bespreking van de reorganisatie van de Protestantsche kerken in Indië.

Overgeplaatst.

De controleur-politie te Bandoeng, de heer De Rijk van der Gracht, is overgeplaatst naar Semarang voor de technisch-economische bevordering van de visscherij en het credietwezen bij dezen tak van bedrijf.

De Heer Altmann Resident van Kediri.

De ass.-resident en voorzitter van den Gemeenteraad te Batavia is benoemd tot resident van Kediri.

Naar aanleiding hiervan schrijft „De Javabode”:

„De benoeming van den heer Altmann, nog slechts kort hier, en nog niet geheel ingewerkt in de zaken van de Gemeente, doet ons zien hoe noodig de benoeming van een burgemeester is aan het hoofd van een groote gemeente als Batavia. Dat va et vient van voorzitters van Gemeenteraden kan nooit van gunstigen invloed zijn op den gang van zaken van de Gemeente. Het stabiel en rustig arbeiden in één lijn is daarbij onmogelijk. Het zich breed ontwikkelen als gemeente wordt belemmerd. Belangrijke zaken zullen op behoorlijke afdoening moeten wachten; de uitvoering van besluiten en verordeningen van den Raad kunnen niet krachtig genoeg ter hand genomen.

Naar het blad vernam, zal door de raadsleden een door mr. Van Ophuysen en Van Aalderen opgesteld adres aan den Gouverneur-Generaal worden gezonden, waarin den landvoogd wordt verzocht, om zoo spoedig mogelijk tot de benoeming van den burgemeester van Batavia over te gaan en in afwachting daarvan, de leiding van de zaken van de Gemeente op te dragen aan een commissie, bestaande uit de drie oudste raadsleden.

Suriname.

De gouverneur heeft een ontwerp bij de Staten ingediend, waarvan art. 1 luidt:

De in artikel 1 der verordening van 26 Juni 1889 (G. B. No. 19) waarbij aan de Surinaamsche Bank vergunning wordt verleend om opnieuw in de kolonie Suriname als circulatiebank werkzaam te zijn, genoemde termijn van 25 jaren, welke bij verordening van 16 December 1914 (G. B. No. 77) verlengd is tot ultimo December 1915, wordt nader verlengd tot en met 31 December 1916.

De toelichting luidt:

Ten gevolge van het herhaald overleg, dat in Nederland met den Hoofddirecteur der Surinaamsche Bank moest plaats hebben over een aan deze Naamlooze Vennootschap nieuw te verlenen octrooi om als circulatiebank in deze kolonie werkzaam te zijn, is het ontwerp der betrekkelijke verordening niet zoo tijdig kunnen tot stand komen, dat eene in werking treding daarvan met 1 Januari 1916 mogelijk zal zijn.

Dientengevolge is het noodig den tot 31 December 1915 verlengden duur van het tegenwoordige octrooi der Bank andermaal nader te verlengen.

* * *

De Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende de begroting van Suriname voor het dienstjaar 1916 is, zooals te verwachten was, een lijvig stuk geworden.

„Evenmin als vroeger — verklaart de Minister van Koloniën a. i. Rambonnet — is thans het streven geweest om de zaken van de kolonie op zoo goedkoop mogelijke wijze gaande te houden zonder meer, ook nu is alleen het doel nagestreefd om de geldelijke onafhankelijkheid van de kolonie te bevorderen in het belang van hare verheffing.

Toen echter bij de voorloopig vastgestelde begroting, met medewerking van de Koloniale Staten, van het plan-Idenburg was afgeweken, stond minister Pleyte voor de beantwoording van de vraag, of hij den wetgever in de kolonie op dien weg zou mogen volgen en het kwam hem voor, dat zeer zeker in de tegenwoordige omstandigheden, nu het Moederland door den druk der tijden zelf voor een zeer groote uitzetting zijner uitgaven staat, en de middelen moet trachten te vinden om in die behoeften te voorzien, getracht moest worden de uitgaven ten behoeve van Suriname binnen redelijke grenzen te beperken. Deze overweging leidde hem er toe om vast te houden aan het beginsel van het plan-Idenburg.

Wij vernemen dan, dat gebleken is dat de heer Idenburg als Gouverneur van Suriname wel aan een jaarlijksche besparing van althans ongeveer f 30.000 heeft gedacht. Men weet, dat dit in de kolonie ten stelligste is ontkend.

„De Minister Pleyte heeft bij de herziening van de voorloopige begroting getracht om zooveel mogelijk de maatregelen van economisch nut niet te stuiten. Zoo zijn in de eerste plaats thans behouden nieuwe ten vorigen jare afgevoerde uitgaven, welke kunnen strekken tot rechtstreeksche bevordering van den kleinen landbouw; verwezen moge worden naar de gelden geraamd voor de

aanstelling van een tweeden landbouwleeraar en voor den aanleg van schooltuinen. Ook zijn hersteld verhoogde credieten voor premien voor kleine landbouwers en voor verbetering van den veestapel, welke kredieten van het ontwerp der begroting voor 1915 werden afgevoerd. In hoofdzaak werd er naar gestreefd zulke uitgaven te verminderen als oogenblikkelijk van minder dringend belang mochten worden geacht.”

Over de immigratie een lang betoog, dat zich niet leent voor een korte samenvatting.

„Omtrent voortzetting van de vroeger met steun der Regeering gedreven bacoven-teelt, worden geen onderhandelingen meer gevoerd.

Na de verworpen voorstellen van Minister De Waal Malefijt betreffende de oprichting van een cultuurbank ter verschaffing van landbouwcrediet, zijn geen nieuwe plannen tot dit doel ontvangen. Voorstellen in die richting zijn derhalve voorshands niet te verwachten.”

De Minister „kan zich geheel aansluiten bij den wensch van de leden, die aan uit te zenden ambtenaren steeds hooge eischen zouden willen gesteld zien. Ook hij is van oordeel, dat in beginsel alleen zeer bekwame en geschikte ambtenaren naar Suriname behooren te worden uitgezonden. Zooveel als in verband met het geringe aantal gegadigden, hetwelk zich voor de vervulling van opengevallen plaatsen gewoonlijk aanmeldt, mogelijk is, wordt met dien eisch rekening gehouden.”

Wij zouden er bij willen voegen: in geen geval mogen er menschen heen gezonden worden, die niet in bekwaamheid, ontwikkeling en ervaring hooger staan dan de personen, die in de koloniën onder hen moeten dienen.

Het Eindverslag der Commissie van Rapporteurs volgde hier:

„De Commissie van Rapporteurs heeft met leedwezen gezien, dat de minister gemeend heeft niet te kunnen tegemoet komen aan de bezwaren, in het voorloopig verslag uitgesproken tegen de vermindering en schrapping van verschillende posten van uitgaaf, zonder overleg met den gouverneur der kolonie. Zij is van oordeel, dat er voor de Kamer aanleiding bestaat uitdrukkelijk uit te spreken, dat, — daargelaten welke de bedoeling is van het z.g. financieele plan-Idenburg en in hoeverre dat plan moet worden gehandhaafd — het in geen geval kan worden goedgekeurd, dat voor Suriname met de buitengewone tijdsomstandigheden, waaronder de kolonie niet minder dan het moederland geleden heeft en nog lijdt, in het geheel geen rekening wordt gehouden en dat op grond van den eisch, dat het subsidie van het moederland voor de gewone uitgaven der kolonie jaarlijks met f 30.000 zou moeten verminderen, zonder overleg met den gouverneur der kolonie verschillende posten van uitgaaf, zooals die op de voorloopig in de kolonie vastgestelde begroting zijn gebracht, op de definitieve begroting zijn geschrapt of verminderd.

Opmerkende dat voor deze uitspraak gelegenheid zal bestaan bij de mondelinge behandeling van het wetsontwerp, verklaart de commissie, dat met de gewisselde stukken over het ontwerp de mondelinge behandeling haars inziens voldoende is voorbereid.”

* * *

In de Vergadering van de Tweede Kamer van 23 Dec. was aan de orde een aanvullingsbegroting voor Suriname voor 1914 wegens overschrijding van tal van posten.

De Minister van Koloniën ad interim (de heer Rambonnet) verklaart naar aanleiding van de nota, waarom tal van posten zijn overschreden.

De heer De Meester (U.L., Den Helder), is op zichzelf daarmee wel tevreden, maar protesteert ertegen, dat ook dit zoo laat kwam, dat men zelfs geen tijd had de dingen behoorlijk te lezen. Dat moet nu maar eens uit zijn. De Minister zelf is er geheel en al onschuldig aan, maar hij schrijve den gouverneur van Suriname, dat hij voortaan die dingen wat spoediger behandelt, opdat niet de Kamer voor een fait accompli worde gesteld.

De Minister zegt, dat de regularisatiewet onmogelijk vroeger kon zijn ingediend.

Het wetsontwerp wordt aangenomen z. h. w.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Kennis der Inl. Talen. Te Batavia worden, volgens de „Pembrita Betawi”, cursussen gehouden voor officieren om zich in de Javaansche en Soendaneesche taal te bekwamen, met de bedoeling om de kennis der Inlandsche talen in het officierscorps te bevorderen. Tot nu toe scheen daarvoor weinig animo te bestaan. Nu wil men ook overgaan tot het afnemen van examens. Waarom niet tot den ouden toestand teruggekeerd? zoo vraagt het blad, n.m. gratificaties toekennen aan die officieren, die het examen volgens vastgestelde eischen in de Maleische, Javaansche, Soendaneesche, Madoereesche, Boegineesche of Atjehsche taal met goed gevolg hebben afgelegd. De ambitie voor deze inlandsche talenstudie is in de laatste jaren sterk verminderd en slechts weinig officieren komen op de hoogte van de alleen op Java gesproken talen.

Tjipto's beschuldiging. Van vriend Koesoemabrata, gang Aboe, Weltevreden — alzo Tjiptomangoen Koesoemo in de „Modjopait” — ontving ik een schrijven. Van ganscher harte hoop ik, dat de heer(?) Goenawan *) met bewijsstukken kan staven,

*) Hoofdredacteur van de Pantjaran Warta en leider van de S. I. in West-Java.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten Visch, Vleeschwaren Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

HEINEKEN'S Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde
: Gordijnen :
in meer dan 500 dessins
KLENUS' Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers
'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

Schill & Capadose

Hofstraat 17 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU-ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN

DEGELUK ONDERWIJS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL

— OVER DE WAALSCHER KERK —

58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

dat hij zuiver op de graat is en dat ik of mijne trawanten en zegsmannen gelogen hebben. Zoo niet, dan staat 't vast, dat hij gestolen heeft. En dan geef ik de S. I. den raad, om in het vervolg goed uit haar oogen te kijken. Hij, die door haar is aangesteld om hare gelden te administreren en te bewaren, is een schurk, die de vereeniging bedriegt; hij is nog grooter schurk dan Gramser Brinkman. De heer Goenawan zegt, dat ik bang ben voor zijn vrienden, de heeren Marco en Sr. Koornia. Ik draag den Inl. vereenigingen nog steeds een goed hart toe. En daarom zal ik den aanval afwachten van de helpers van den dief. Zij zijn natuurlijk ook schurken. Daarvan heb ik nu wel de bewijzen.

Hieronder volgt dan bovenbedoelde brief:

„Vriend Tjiptomangoen Koesoemo,

Hierbij ingesloten doe ik u toekomen twee bulletins van de „Pantjaran Warta”, ondertekend door Goenawan. Ik moet uit den inhoud daarvan opmaken, dat de onderhavige zaak door Marco en Sr. Koornia zal worden klaar gespeeld en uit goede bron, n.m. van een lid van de redactie van „Pantjaran Warta”, weet ik, dat Marco een telegram aan Goenawan verzonden heeft, ongeveer van den volgende inhoud: „Wat betreft de beschuldigingen van Tjipto, heb maar geduld; ik zal hem wel weerstaan. Ik heb zonder ophouden er over nagedacht, maar daarna ben ik in lachen uitgebarsten. Van Marco begrijp ik 't niet, dat hij zich als 't ware met een bordje rijst heeft laten omkopen; hij, die als kundig bekend staat en zich als vraagbaak en voorlichter van zijn volk heeft opgeworpen. Bekend is 't, dat hij, toen hij naar Singapore vertrekken wilde, te Batavia pro Deo gelogerd heeft in het hotel „Samirono”, een auto tot zijn beschikking had en vrijen overtocht kreeg, alles voor rekening van Goenawan. Voor zijn vertrek zijn zij, Goenawan en hij, samen nog uit geweest, hebben in taxis gereden, alles op kosten van de S. I. (voor Marco werd ook voor een vrouw gezorgd: „merk aloes”). Wist Marco dan niet, waarvoor hij werkte? Ik geloof niet, dat hij in Solo op de hoogte was van..... (Tjipto teekent hieromtrent 't volgende aan: Ik weet, dat Marco vóór zijn vertrek naar Singapore het Gouvernement vijandig gezind was, maar na zijn terugkeer was hij geheel en al omgekeerd. Hieruit kan men de volgende consequentie trekken. Als een van ons ras in hem gelooft, zal het Gouvernement zo iemand een mooie betrekking geven met een zwaar tractement. Ons ras is dan wel voor omkoopbaarheid. Kijk goed uit uwe oogen, gij Kromo's!) Daarbij komt nog, dat Marco door de Regeering gepolst werd om wedono of patih te worden. Nu is hij slechts mantri-politie geworden. Goenawan heeft ook aan Marco gezegd: wees niet bang, zolang Goenawan er is, zal de S. I. nog aan veel geld komen. Bemoei je verder niet met Tjipto, die is er op uit zijn eigen volk op te lichten en den Indo Europeaan te helpen. Dit heeft Marco bekend gemaakt. Ook heeft Goenawan gezegd, dat hij gaarne Sr. Koornia en Darna wilde schrijven om zich niet in verbinding te stellen met Tjipto. In Singapore behoefde hij zich niet om de noodige contacten bezorgd te maken. De S. I. kas was er goed voor. Tjipto is bang voor Goenawan, zoo beweert deze; hij durft toch niet. Marco heeft toen de zijde van Goenawan gekozen en die van Tjipto verlaten. Voorloopig genoeg. Als 't noodig is, zal ik weer schrijven. Hierbij de balans van de Centraal S. I. van West-Java. Ge kunt die nazien, als gij wilt. De groeten van uw vriend Koesoemo Broto.”

Tjipto heeft hierop het volgende geantwoord:

„Aan mijn vriend den heer Koesoemo Broto.

„Ik zeg u duizend maal dank, dat gij mijn oogen geopend hebt, die tevoren als 't ware gesloten of blind waren. Toen ik de balans van de S. I. heb ingezien, kreeg ik het gevoel, dat ik verplicht was aan de S. I. broeders van Java de noodige mededeelingen te doen, opdat zij niet langer door den gentleman-dief, Goenawan, opgelicht worden. Het wordt nu tijd, dat de oogen van de Kaum S.I. opengaan. De reden, dat de heer Marco op mij gebeten is, vindt zijn oorzaak hierin, dat hij getracht heeft de „Goentoe Bergerak” te bestelen, maar daarin door mij verhinderd werd. Mijn schuld tegenover den heer Marco is dus, dat ik niet heb willen meestelen. Gij kunt hieromtrent in mijn Teka Teki van de „Pantjaran Warta” het noodige lezen, enz. (Volgen eenige mededeelingen omtrent het geknoei in de administratie van de „Goentoe Bergerak”). Als gij nu begrijpt, waarom de heer Marco op mij gebeten is, zult ge ook wel met mij gevoelen, waarom ik liever zijn vijand dan zijn vriend ben. De eenige vrees, die ik heb, is, dat mijn naam niet bezoedeld zou worden. Wie met teer omgaat, wordt er mee besmet.

Mintosrojo Goenawan val mij niet één voor één aan, maar komt gelijktijdig op. Overvalt mij. Hieronder volgt de opgave (rekening courant). C. S. I. West-Java:

Ontvangsten:

1913. Uit West Java ongeveer ontvangen ...	f 30000
1914. Van de Lampons.....	„ 15000
Van Palembang	„ 15000
Van Borneo	„ 6000
Totaal.....	f 66000

Uitgaven:

1913. Voor een borstspeld voor mijn (Goenawan) vrouw en voor de uitbreiding van het hotel Samirono	f 6000
(Kan door bewijsstukken gestaafd worden).	
1914. Om een bini moeda (jonge vrouw) te huwen, toen ik (Goenawan) de S. I. in de kampongs heb opgericht (z.g. maskawin)	„ 1000
(Te bewijzen).	
Id. Voor reis- en verblijfkosten van Marco zijn tochtjes in een auto-taxi en voor het bezorgen en het gezelschap van een merk aloes	„ 500
(Te bewijzen).	
Id. Voor de kleeren van de bini moeda	„ 500
(Te bewijzen).	
1915. Voor het bouwen van een huis voor de bini moeda te Tamansari	„ 3000
(Te bewijzen).	
Id. Voor het oprichten van een toko te Tamansari om de bini moeda gemakkelijk aan de benoedigheden te helpen	„ 3000
Id. Gestort bij den heer Tjokro	„ 3000
(Niet trang).	
Id. Voor mijn (G.) privé genoegens en uitspanningen	f 10000
Id. Voor mijn (G.) reis naar S.O.K. en voor vrouwen (merk aloes) en andere uitgaven	„ 15000
(Niet trang).	
Id. Mijn (G.) tractement, dat ik in drie jaren niet in rekening heb gebracht	„ 10000
Id. Saldo bij de bini moeda	„ 14000
Totaal.....	f 66000

Voor copie conform,

(w.g.) Tjiptomangoen Koesoemo.

Voor de opmaking,

(w.g.) Koesoemo Broto.

Wat is ethica? Zoo vraagt Gareng in de „Modjopait”. Alle difinities zijn moeielijk, zeide reeds Multatuli, en dus zal Gareng er zich niet aan wagen. Verpersoonlijking van alle ethica in Indië is de heer Later van de „Locomotief”. Deze heer beschrijven is ethica beschrijven..... Tjipto heeft zijn opstel over pestbestanding gelanceerd. Verschillende organen der publieke opinie hebben aandacht geschonken aan het gewauwel van den revolutionnair, zelfs het „N. v. d. D. v. N.-I.” Niet aldus de heer Later, vermoedelijk, omdat hij te ethisch is.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Orgaan der Jong-Chinezen. De „Sinar Sumatra” vernam, dat door het liefhebberij-tooneelgezelschap Soen Thian Tjoe Tie Hee een nieuwsblad wordt uitgegeven, dat in Januari 1916 zal verschijnen onder den naam van Tjahaja Tiong Hwa. Het wordt geacht het orgaan van de Jong-Chinezen partij te Soerabaja te zijn. De „Sinar Sumatra” juicht dit voornemen van harte toe, wenscht er de Jong-Chinezen van Soerabaja niet alleen, maar die van andere plaatsen, geluk mede. Het is toch zoo noodig, zegt het blad, dat onze zaak, onze partij eendrachtig en krachtadig te werk gaat. Dan alleen zal ons streven met succes bekroond worden. En daarom moet deze zaak spoedig haar beslag krijgen; er mag niet langer mee gewacht worden.

De „Soeloh Hindia.” De „Perniagan” maakt melding van dit nieuw weekblad, dat elken Donderdag te Pekalongan verschijnt. Het abonnement bedraagt f 1.25 per kwartaal. De redactie berust in handen van de H.H. Sg. Moch Mead (verantwoordelijk hoofdredacteur), Kadhoel (gewoon redacteur) en Raden Ranoe widjojo (redacteur-administrateur).

De werving van koelies voor Deli. Dit gaat in Swatow (China) niet zoo gemakkelijk meer, verhaalt de „Sinar Sumatra”. Met de laatste China-boot kwam in plaats van 900 koelies slechts de helft aan. De moeielikheden zijn te wijten aan de door den Europeeschen oorlog teweeg gebrachte wrijving tusschen Engelsche en Duitse firma's. Noodig was 't daarom, dat de Deli Plantersvereeniging in Swatow voor immigratiezaken een eigen kantoor opricht. Dit is nu dan ook tot stand gekomen. Onder Hollandsche leiding worden de zaken op den ouden voet geleid. Gelukkig! Want het stopzetten van dit bedrijf zou in dezen tijd, waar overal arbeidskrachten benodigd zijn, enorme schade tengevolge hebben.

Inl. onverschilligheid. Het is zoo jammer — alzo de „Bintang Soerabaja” — dat in de Vorstenlanden, uitgezonderd in de landen van Mangkoenegoro (Solo) en Pakoe Alam (Djokdja), het zelfbestuur zoo weinig voor het land en het volk doet. Nu is weer kort geleden in Solo en in Djokdja feest gevierd naar aanleiding van het huwelijk van den Soenan me. een dochter van den sultan. In weerwil van de slechte tijden en de armoede van de bevolking werden duizenden guldens verkwist. Honderden ambtenaren en ambtenaartjes werden bezig gehouden met allerlei futiliteiten. Geld en werkkrachten werden verspild, alleen ten gerieve van eenige voornamen personen, die slechts voor hunne genoegens leven. 't Is een ouderwetsche geldverknoeierij geweest. 't Is te hopen, dat 't de laatste maal zal zijn geweest. Moge er komen een zuinig beheer van 's lands geld en arbeid!

Japansche Kunst

THEEHANDEL
THEESALON

Van Yeen & Co.

Plaats 33 - Tel. H. 2375

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM

DEN HAAG

GRONINGEN

HOORN

LEEWARDEN

HILVERSUM.

ONZE GEMAAKTE

HEEREN-, JONGEHEEREN-
en KINDERKLEEDING

is BEKEND SOLIDE en munt
uit door Eleganten Pasvorm
en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

Groote
Uitverkoop

bij
E. VAN DER HORST,

BURGWAAL 8
bij de Wagenstraat,
DEN HAAG.

Vanaf Maandag 3 Januari.

Aangekocht te Parijs een buitengewone partij van de nieuwste goederen voor de helft der gewone prijzen.

DAMES, vraagt te zien:

Eponge de Paris,
Shantung Chinois
(zeldzaam in Nederland).

Circa 20.000 coupons Zijde in gestreept en schots, Velvet en Wollen Stoffen.

Alle goederen, niet naar genoegen zijnde, worden gaarne omgeruild.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste
modellen

LINCOLN SHOES

Suede,
zwart of
gekleurd
Glacé en Lak.

Wekelijksche
verzending
naar
de Tropen.

Vraagt onze volledige Catalogus.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdstaatskantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

Stemmen uit het volk. De „Warna Warta” beweert dat bij het Landgerecht te Semarang vele zaken in den doofpot worden gestopt. Er wordt geknoeid. De bewijzen en andere overtuigingsstukken in bij deze rechtbank in behandeling zijnde zaken, worden zoek gemaakt.

Hetzelfde blad zegt blijde te zijn te kunnen constateeren, dat de Regeering niet meer een onbepaald vertrouwen in hare ambtenaren stelt. Het is nu zaak, zegt de schrijver, om meer waarde te hechten aan de stemmen, die uit het volk komen, dan zullen de kwade praktijken ophouden, waaraan de ambtenaren zich ten koste van den kleinen man schuldig maken. Nu reeds durven zij niet meer, zooals vroeger in 't openbaar op te treden; wel in 't geheim en in de Binnenlanden, waar nog zoo weinig naar buiten lekt en zij zich nog als despoten kunnen gedragen. De Regeering draagt hiervan de schuld, niemand anders. De Pers wordt gemuilkand, waardoor men zich niet vrijelijk durft te uiten. De Regeering moet gedwongen worden een andere richting uit te gaan, niet door opstanden of andere daden van geweld, maar door onze eensgezindheid, waarvan de noodige kracht kan uitgaan. Zij moet doen, wat de pers haar raadt; en deze moet niet bang zijn voor gevangenisstraffen wegens persdelicten. Is het niet door het aandringen van de pers, dat het passenselsel werd afgeschaft?

De „Tjhoen Tjhioe” verheugt er zich over, dat de veroordeeling tot een geldboete van f 200, een Europeesche bordeelhoudster opgelegd, door het Hof veranderd werd in drie maanden gevangenisstraf.

Onderwijs in de Chineesche taal. Bovengenoemd blad geeft in overweging om in het Chineesch op de Hollandsch Chineesche scholen te onderwijzen. Indien op de kleinere plaatsen deze scholen ook al tot stand zijn gekomen, dan kunnen de Tjong Hoa Hwee Hoan scholen opgedoekt worden en in de plaats daarvan avondcursussen ingesteld worden voor de leerlingen der H. Ch. scholen in de geschiedenis van China en „de Cultuur.” De Chineezers hebben gevraagd om meer H. Ch. scholen. Maar er is daarvoor gebrek aan personeel, werd geantwoord. Is dit niet de schuld van de Chineezers zelf? Waarom zijn er niet onder de Chineezers, die onderwijzer willen worden. Met behulp van studiebeurzen, waartoe de Regeering dan verplicht is die toe te staan, zouden zij een goed betaalde betrekking kunnen krijgen en werkzaam zijn in het belang van hun eigen volk. Er moeten ook Chineesche ambachtscholen zijn. Te Batavia heeft men slechts een inrichting voor opleiding tot chauffeur en kleermaker.

Van Vreemde Koloniën.

Wij sloten de vorige week onze rubriek op een zeer ongunstig oogenblik af. Ternauwernood was de drukproef voor de pers gereed, toen drieërlei bericht kwam, dat nog plaats trachtte te krijgen. Vooreerst gaf de minister van koloniën, Dr. Solf, in de Rijksdagvergadering antwoord op de vragen door het nationaal-liberale R.d.-lid Basserman gesteld en die wij onze lezers toen juist mededeelden. Dan kwam het bericht van den terugtocht der Engelschen uit hun voorste stellingen in Gallipoli. Eindelijk bereikte ons te gelijktijd het telegram van de invrijheidstelling van generaal de Wet en 118 andere krijgsgevangenen.

Kwamen die feiten te laat te onzer kennis om er in 't vorige nummer een beschouwing aan te kunnen wijden, wij willen ze nu niet met de nachtschuit aanbrennen, maar even mogen wij er toch nog bij stilstaan.

De bewering dat D. sedert lang een aanval op Br. Z.-A. had voorbereid, werd ontkend. In 't belang van 't blanke ras moest de Europ. oorlog niet naar Afr. worden overgebracht. Sedert 1905 heeft D. zijn macht in D. Z.-W. A. van 10.000 tot beneden 2000 ingekrompen.

Ontkend werd eveneens, dat de gouverneur-generaal van D. Z.-W. A. vooraf met majoor Maritz een overeenkomst had getroffen, om een aanval op Br. Z.-A. te doen. Bij het antwoord op de derde vraag kwam een beschuldiging van vervalsching van de grenskaart voor, om aan de Eng. bewering schijn van waarheid te geven, inderdaad zou deze dus het ongegronde der bewering, dat van D. zijde een inval bij Nakab-zuid zou hebben plaats gehad. Van D. zijde is de grens noch daar, noch bij Schuitdrift overschreden. Integendeel bij Schuitdrift zijn door E. schoten gelost op 't D. gebied, dit is van D. zijde slechts beantwoord. De Z.-A. regeering heeft aan 't parlement te Kaapstad een kaart voorgelegd, waarop Nakab-zuid, dat op D. gebied ligt, werd geradeerd, terwijl een vervalsching den indruk moest geven dat de plaats op Br. gebied is gelegen. Volgens 't Wolff-telegram kon Dr. Solf deze kaart aan den Rijksdag overleggen.

Met de ontruiming van de stelling in Gallipoli hebben de E., naar 't ons wil voorkomen, een verstandige daad gedaan. Was 't al zeer twijfelachtig geworden of 't forceeren der Dardanellen tot een uitkomst had kunnen worden gebracht vóórdat Servij veroverd was, nu voor de centralen de gemeenschap van en naar Constantinopel vrij is, was van deze onderneming geen heil meer te verwachten. De moreele schok, die door de Mohamedaansche wereld zal varen, zal intusschen geweldig zijn. En toch lijkt 't ons, dat het verstandig ware geweest, de ontruiming van de Dardanellenpositie geheel door te voeren, en die van Saloniki tevens. Daar is het spel overal verloren, de verder te brengen offers hebben geen doel, de troepenmacht is elders beter te gebruiken. Zonder twijfel zou dit de beving, die door de Mohamedaansche landen gaat, nog verergerd hebben, maar zij zou dan in eens uitdeinen, terwijl die twee stappen binnen korten tijd toch zullen volgen, waardoor de deining gaande zal worden gehouden. 't Aanzien van den sultan zal machtig toenemen, wil de entente hier een tegenwicht voor bijbrengen, dan is alleen een succes harer zijds hier toe in staat. Trekt zij de beschikbare te maken machten elders samen, dan bestaat hiertoe een kans. Doet zij dit niet, dan, wij zeiden 't reeds, volgen weldra weer twee ontruimingen, die, al mochten zij meesterlijk worden volbracht, toch ontruimingen, d.i. het tegendeel van succes, zullen zijn.

Pas was de uitslag medegedeeld om in Z.-A. een fonds te stichten om de 2000 P. S. boete van generaal de Wet te

betalen, die als voorwaarde voor zijn in vrijheidstelling was gesteld, of het bericht der in vrijheidstelling werd reeds afgekondigd. Er was meer dan 4000 P. S. opgebracht, zoodat ook de boeten van anderen konden worden voldaan. De vrijgelatenen hebben ook de belofte moeten doen, gedurende den tijd, dien zij, volgens de opgelegde straf, in de gevangenis zouden hebben moeten doorbrengen, niet aan de politiek deel te nemen en hun district niet te verlaten.

Egypte.

Indien geen fantasie loopt door de mededeelingen, die ons over de voorbereidselen voor den strijd in Egypte bereiken, worden daar groote gebeurtenissen verwacht. Volgens D. bron zouden in 't begin van December in één week weer 70.000 Eng. Ind. en Austr. aan 't Suezkanaal zijn aangekomen. In de kanaalstrook zouden toen ongeveer 200.000, in geheel Egypte ongeveer 300.000 man Br. troepen aanwezig zijn. Daar werd bijgevoegd, dat een gedwongen werving onder de Egyptenaren in overweging was, om opstanden van Arabische stammen in W. Egypte te kunnen beteugelen. Niet onmogelijk is, dat een dergelijk gerucht zijn weg naar Egypte vindt, en daar dan verzet van de Egyptenaren uitlokt tegen een Britschen maatregel „made in Germany”.

Een It. blad weet bijzonderheden over de T.-D. expeditie naar Egypte. Ze is begonnen met de uitzending van voorhoede-afdeelingen. De opperbevelhebber houdt reeds verschillende weken verblijf in 't paleis te Pera. Ontzaggelijke hoeveelheden materiaal worden elken dag uit Konstantinopel aangevoerd, w.o. veel zwaar geschut en voorraden munitie, die kunnen doen verwachten dat de tactiek van 't overstelpend artillerievuur in toepassing zal komen. Het leger zou worden gevormd door 300.000 T., 100.000 D. en veel Arabieren.

Een Wolff-bericht weet al te spreken van voordeelen door de Senoessi behaald. Scharen hebben de Engelschen uit Siwa verdreven. Een kolonne heeft Maloch bezet; bij het daartoe geleverde gevecht zouden de E. commandant der bezetting en 300 man gesneuveld zijn. De rest vluchtte in O. richting. 2 veldkanonnen, veel artilleriemunitie en oorlogsmateriaal werd buit gemaakt. Hieronder worden zelfs 10 automobielen, waarvan 3 gepantserde, vermeld.

De stem der kroonkoloniën in de vredesvoorwaarden.

Op dit aambeeld wordt voortdurend nog gehamerd. De wijze, waarop in de toekomst de kroonkoloniën een woord zullen mogen meespreken in het Londensch beleid over de koloniën, blijft een brandend vraagstuk, maar daar tusschen door wordt, als van bijzondere actualiteit, haar recht om althans zeker bij 't vaststellen der vredesvoorwaarden stem in het koor te krijgen, naar den voorgrond gedrongen. Nu heeft Dennan hiervoor weer gepleit in het Lagerhuis. Hij wil in het kabinet vertegenwoordigers van Canada, Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika. Minister Asquith gelooft niet, dat dit voorstel uitvoerbaar is, maar hij herinnerde er aan, dat de minister van koloniën reeds aan de regeeringen der koloniën heeft toegezegd, dat zij in verband met de vredesvoorwaarden zullen worden geraadpleegd. Daaraan voegde hij toe, ook zal elke minister-president van de dominions, die er voor kan overkomen, de regeering van 't moederland van harte welkom zijn.

In de herhaling wordt telkens een stapje verder gegaan. Zoo rijpt de zaak geleidelijk om tot een overeenstemming te komen, die allen kan bevredigen.

Uitbreiding van de haven van Marseille.

De Kamer van koophandel te Marseille heeft een belangrijke beslissing genomen, die, als zij tot de gewenschte gevolgen leidt, ook indirect voor ons land niet zonder betekenis zal blijven.

De geregelde ontwikkeling van de haven en de toeneming der scheepvaartbeweging, die na den oorlog verwacht mag worden, wijzen de haven van Marseille een rol en taak toe, waarvoor de tegenwoordige afmetingen niet voldoende zijn.

Reeds in 1913 had de Kamer zich uitgesproken voor een ontwerp, dat 92 miljoen fr. zou kosten, maar dit is, door de omstandigheden nog niet tot een begin van verwezenlijking gekomen. Daarom komt zij nu aan regeering en parlement vragen, om dadelijk met de werken aan de bassin Mirabeau te mogen beginnen. Hierdoor zal al een groote beschutte oppervlakte verkregen worden. De plannen van den ingenieur Batard Razelière omvatten den aanleg: 1o. van een dijk van 1310 M. ter verlenging van den bestaanden pier; 2o. van een kleinen dijk van 125 M., van den ad lo. vermeld in de richting van de kust; 3o. van een dijk van 750 M., die van den dijk, welke langs 't kanaal van Marseille naar de Rhône loopt, in de richting van den ad 2o. vermeld zou strekken, zoodat een ingang van ongeveer 200 M. vrij zal blijven; 4o. van een vuurtoren aan 't uiteinde van den langen dijk ad lo.; 5o. van geschikte aanlegplaatsen.

Voor den aanleg dezer werken zullen 3.550.000 kub. M. natuurrots en 120.000 kub. M. kunststeen gebruikt moeten worden; de afwerking wordt op zes jaren gesteld. Dit onderdeel van het groote plan zal ten naastenbij 31 miljoen fr. kosten.

Zullen er toch Japanners naar Europa komen?

Volgens een Havas-bericht uit Ottawa hebben de in Canada genaturaliseerde Japanners aangeboden een regiment te vormen met Japansche officieren. Wordt hierop ingegaan, dan zou dit in naam Canadeesch, doch in werkelijkheid uit Japanners bestaande, contingent na voldoende oefening op het Europeesche oorlogsterrein kunnen verschijnen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Rijks Hogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen.

Dr. Z. Kamerling heeft een Open brief gericht aan Z. E. den Minister van Landb., Nijverh. en Handel, inzake het onderwijs aan de Rijks Hogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, aan welke inrichting de schr. als leeraar in de Indische hooglandcultures verbonden is.

Dezen open brief (die eigenlijk een vrij lijvige brochure is) doorbladerende, bleek ons dat hij ook op Indië betrekking heeft, blijkende o.a. uit de volgende zinsneden:

„Een buitengewoon scherp oordeel werd over het onderwijs in den kolonialen Boschbouw nog enkele weken geleden uitgesproken op een vergadering van houtvesters te Djokjakarta, waar o.a. een motie behandeld werd van de strekking, dat het wenschelijk zoude zijn, indien het onderwijs aan de R. H. L. T. B. S. niet grondig verbeterd werd, om de opleiding van de aanstaande houtvesters van uit Wageningen naar buitenlandsche Universiteiten te verplaatsen” (bl. 18).

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON

GROENMARKT 27

TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

MARTINUS NIJHOFF - UITGEVER - 'S-GRAVENHAGE

DE TACHTIGJARIGE OORLOG

HISTORISCHE OPSTELLEN

DOOR R. FRUIN.

7 deelen. 8vo. Prijs: ingenaaid f 13.30 in linnen
f 17.50; in half leer f 22.75.

INHOUD DER 7 DEELLEN:

- I. Het voorspel van den tachtigjarigen oorlog.
- II. Prins Willem I in het jaar 1570. — Prins Willem in onderhandeling met den vijand over vrede, 1572—1576. — De oude verhalen van den moord van Prins Willem I. — Over een brief van den Kardinaal Baronius betreffende het martelaarschap van Baltazar Gérard. — Willem de Zwijger.
- III. De Nederlandsche beroerten in de XVIe eeuw, uit een Katholiek oogpunt beschouwd. — Een proeve van historische kritiek. — De Gorcumse martelaren. — De stemming der Katholieke gemeente en der regeering van Amsterdam tijdens het Geus worden der stad.
- IV. De wederopruiming van het Katholicisme in Noord-Nederland, omstreeks den aanvang der XVIIe eeuw. — De Annales van Franciscus Dusseldorp.
- V. De overwinning Heiligerlee. — Nederland in 1571 betrokken in de politiek der groote mogendheden. — Motleys Geschiedenis der Vereenigde Nederlanden. — Herinnering aan Marnix van St. Aldegonde.
- VI. Alva's plan van veldtocht voor 1572. — De voorbereiding in de ballingschap van de Gereformeerde Kerk van Holland. — De slag bij Nieuwpoort. — Hugo de Groot en Maria van Reigersbergh. — De jeugd van Louise Henriette d'Orange.
- VII. Tien jaren uit den tachtigjarigen oorlog, 1588—1598.

Ieder deel is afzonderlijk verkrijgbaar à f1.90 ingenaaid; f 2.50 in linnen; f 3.25 in half leer.

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering op het leven
Oudehavenkade Nr. 1. Plan C, Rotterdam.
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Levensverzekering
in elken vorm.
Hoofdvertegenwoordigster voor Ned. Oost-Indië
Firma COSTER VAN VOORHOUT & Co.
te Soerabaia.

OPRUIMING
van
Blouses en Bontwerk
tot ZEER LAGE prijzen.
F. L. VAN BOMMEL
Prins Hendrikstraat 104

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -
Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

Adverteeren doet verkopen.

„Er is aan de R. H. L. T. B. S. een Suikerlaboratorium, speciaal voor opleiding van de jongelui die in de Java-suikerindustrie zullen gaan, en voorts is er een leeraar in de technologie der rietsuikerbereiding, die vele jaren op Java in dat bedrijf werkzaam was... Men zoude meenen dat deze leeraar... aan het hoofd van het suikerlaboratorium zoude staan. Overal elders zoude zulks ook vermoedelijk het geval zijn, maar in Wageningen staat aan het hoofd van het suikerlaboratorium een landbouwscheikundige, die nooit in Indië geweest is en zich nooit speciaal met suikerstudies heeft beziggehouden." (bl. 44).

Op blz. 54 wijst schr. nogmaals op dat „niet-in-Indië-geweest-zijn" van leeraren, als een leemte bij het onderwijs aan een inrichting, waarvan het grootste gedeelte der studeerenden wordt opgeleid voor Koloniaal Landbouwkundige.

Een nieuwe Adatbundel.

Vanwege de commissie voor het adatrecht verscheen bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhag, den Xlen adatrechtbundel. Men vindt er gegevens in over Sumatra, speciaal de Gajo-, Alas- en Bataklanden, het Minangkabausche gebied en het zuidelijk gedeelte (Djambi, Palembang, Benkoelen en Lampongs). Vooraf gaat een uitvoerige inhoudsopgave van alle reeds verschenen bundels, terwijl een lijst van inlandsche rechtstermen dezen elfden bundel besluit.

Teysmannia.

Inhoud van afl. 8-9 van den loopenden jaargang: Over het aantal parallel-perceelen bij veldproeven, door O. de Vries. — Robusta-koffiebereiding door de Inlandsche planters, door A. J. Koens. — Iets over de djerok-kwekerij „Bagoe-Tegal", door Dr. P. Wirth. — De besmettelijke veerziekten, genoemd in de wet op de veerartsenijkskunde in Ned.-Indië (vervolg), door H. J. Smit. — Nieuwe tapresulaten bij Hevea brasiliensis, door Dr. A. W. K. de Jong. — Literatuur op het gebied van dierskunde en landbouwkunde, verschenen in Teysmannia van 1890 tot einde 1914, door Dr. K. W. Dammernan. — Chrysanthemum, door H. J. Wigan Jr. — Sporkelingen op landbouwgebied (Groenbesters in den cultuurruim en op ondernemingen. — Bestrijding van slakrupsen in de thee. Enz.).

Behoeftte aan leder na den vrede.

No. 14 van het orgaan van het Bestuur van de Centrale Kas te Batavia handelt over den invloed, welke — met het oog op de groote behoefte aan leder na den vrede — de te voorziene zeer hooge stijging van den prijs van dit artikel, zal hebben op den Nederlandsch-Indischen markt- en veestapel.

Schrijver, de heer Th. Slot, vermoedt dat na beëindiging van den oorlog de opkooers van huiden de dessa's zullen overstroomden en de inlander, verlost door den hoogen prijs, zijn ploegvee zal slachten. Aangezien echter de oorlog nog lang niet beëindigd is en bovendien de hooge marktwaarde van huiden na het sluiten van den vrede nog wel 2 of 3 jaar zal duren, moet men er thans op aansturen, zegt schr., dat de Inlandsche veestapel flink worde uitgebreid, opdat de inlander, zonder vrees voor uitroeiing van zijn ploegvee, ook eens een-zelf gefokt karbouwje kan slachten en mee profiteren van de hooge lederprijzen. Daartoe krachtig mede te werken, ligt z.i. op den weg der afdeelingbanken.

Dr. Douwes Dekker.

Modjo Pait van 13 November wijdt een artikel aan Dr. Douwes Dekker, „onzen lijdenden leider", waaruit o.m. blijkt dat deze den 8en Sept. l.l. per stoomer „Rotterdam" naar New-York is vertrokken. Zijn plan is via Amerika naar Oost-Indië te gaan, om te trachten in een onafhankelijke Aziatische staat zijn „Europamoeheid" te verliezen. D. D. heeft aanbevelingsbrieven mede voor Japansche staatslieden.

Legenden en overleveringen der Doesoen-Dajaks.

De heer J. Staal, missionaris in Britsch Noord-Borneo, schrijft in de Annalen van het Missiehuis te Roosendaal een reeks artikelen over legenden en overleveringen der Doesoen-Dajaks. In het Januari-Nr. geeft hij de voorstelling dezer stammen van den zondvloed weer, verder van „Sodoma en Gomorra", van den „Doesoen-hemel" en o.m. van de wijze waarop „de Chineezers in Borneo kwamen".

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud der November-afl.: De verdediging van Indië, door C. L. Schep, met antwoord van W. Muurling. — De militie-voorstellen. — Voorstellen tot algemeene herziening van de positie der militairen beneden den rang van onderluitenant, door Ch. Kies. — Een eenvoudige opheldering door een half eskadron brigade-cavalerie, door M. Thomson. II. Verkenning van een stelling. — De werving op Timor, door Asymptoot. — Theorie en praktijk, door H. Cramwinckel. — Over granaten en de daardoor ontwikkelde giftige gassen, door H. L. Maurer. — Scheidsrechters bij zelfstandige cavalerie, door S. — Het paardenverbruik bij het Ned.-Indisch en bij het Britsch-Indisch leger, door W. van der Burg.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Afl. 4 van dl. 49 (Oct. 1915) opent met een uitvoerige kritische beschouwing van Dr. H. Blink's studie „Nederlandsch Oost-Indië als productie- en handelsgebied, een economisch-geografische studie van het heden en de ontwikkeling gedurende de laatste eeuw" (vormende de 6e en 7e afl. van het Tijdschr. voor Economische Geographie, jaarg. 1914).

De talrijke opmerkingen van den schrijver, den heer van Eybergen, werkzaam aan het Encyclopaedisch Bureau te Weltevreden mogen juist zijn, 't gaat o.i. niet aan Dr. Blink zijne vermeende tekortkomingen en onjuistheden te verwijten, omdat hij Indië niet uit eigen aanschouwing kent, op welk feit de heer van E. blijkbaar met zekere voorliefde verschillende malen wijst. Wij zien namelijk niet in waarom een bronnenstudie als die van Dr. Bl. niet even goed geschreven kan worden in Den Haag, door iemand die nimmer in Indië geweest is, als door een persoon voor wien Weltevreden dat uitgestrekte eilandrijk vertegenwoordigt; in hoofdzaak moet men het toch van de boeken hebben. Om een voorbeeld te noemen. Als Dr. Blink zegt: „Uitgestrekte klapperaanplantingen treft men alleen aan op Borneo in de Kapeas delta en aan de Westkust", schrijft de heer van E.: „hier moet aan toegevoegd worden dat dergelijke aanplantingen ook voorkomen in Zuid Nieuw-Guinea, op Halmheira, Ceram, Celebes en Atjeh, op Bali en Lombok, op de Sangi-eilanden en op Saleier". Wij vragen slechts: heeft de heer E. dat alles met eigen oogen aanschouwd? of ontleent hij zijn wetenschap, evenals Dr. Bl., aan de bestaande literatuur. We gelooven vooralsnog het laatste.

Voorts bevat deze afl. het eerste gedeelte eener monografie over de residentie Ambon, ontleend aan een studie van

den oud-resident van dat gewest, den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt.

De heer I. H. Misset stelt de vraag „Moet de doodstraf in Nederlandsch-Indië behouden blijven". Het laat zich aanzien (het artikel wordt nog voortgezet) dat de schr. die vraag bevestigend zal beantwoorden.

Onder het opschrift „Nogmaals adatrechtspraak" komt de heer C. Lulofs nog eens terug op zijn beschouwing in de Aug.-afl., getiteld „Een overwinning voor de Adatrechtspraak", en blijkt dat er ook nog personen zijn, die aan gouvernementen-rechtspraak de voorkeur blijven geven en die meenen „dat adatrechtspraak alleen dan het rechtsbewustzijn der bevolking kan bevredigen, wanneer zij berust in handen van hoogstaande mannen".

De heer J. E. Korn schrijft een kort artikel over „adat-rechtelijke verwarring bij de Boegineezen, waarin de schr. weer een pleidooi houdt voor het beter naleven onzerzijds van „den zoo merkwaardigen Boegineeschen adat".

In de rubriek „Korte mededeelingen" worden de volgende onderwerpen behandeld: Deliana. — De strijd tegen den pestrat. — De beschikking over de na de opheffing der gouv.-koffiecultuur vrijkomende gronden. — Inlandsche theecultuur. — Prijsvraag betreffende opiumgebruik.

Weekblad voor Indië.

In No. 30 deelt de heer J. G. Boon mede, dat hij, ter vervanging van de heer van Geuns, als hoofdredacteur is opgetreden.

Twee geïllustreerde stukjes veeveevoegen het zoo lang uitgestelde huwelijk van den Soesoehoenan van Soerakarta met een der dochters van den Sultan van Jogjakarta. — Verder is dit nummer gevuld met oorlogsliteratuur en belletristische bijdragen.

De Rijsche Zending.

In de Dec.-afl. een belangrijk artikel over de nieuwe rechtsbepalingen voor de Inlandsche Christenen op Nias, door den zendingsinspecteur Wegner (welk artikel wordt vervolgd en uit het Duitsch is vertaald naar wij meenen). — Verder een levensbeschrijving van zendingel Peter Pohlig (geb. 23 Jan. 1860, overl. 4 Oct. 1915), stichter van de zendingspost Siantar (thans geheeten Naroemonda, aan de Zuid-oosthoek van het Toba-meer).

Ziekten en plagen bij tabak.

No. 19 der Mededeelingen van het Besoekisch Proefstation handelt over waarnemingen van ziekten en plagen bij tabak, n.l. I. Opatrum depressum F. — II. Gnorinoschema heliopa, Low. — III. De tabaksmot, een nieuwe en ernstige plaag van gefermenteerde tabak, door P. E. Keuchenius.

De Tropische Natuur.

In de Nov.-afl. treft men de volgende geïllustreerde artikelen aan: Het spinnen bij de Anthropoden (gelede dieren), door E. Jacobson. — Op 't pad, door Erytrina. — De verspreiding van vruchten en zaden door water, door v. W. — Eenige mededeelingen over vliegende draakjes, door H. Schroo Jr.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 51: Overzicht van de rietsuikerindustrie in de verschillende landen van productie, gedurende de laatste vijf jaren (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — De Java-suikerindustrie in de Tweede Kamer bij de behandeling der Indische begroting voor 1916, door Mr. J. W. Ramaer. — IJs en limonade in Ned.-Indië. — Vereeniging ter bevordering van landbouw en nijverheid te Djember. — Overeenkomst met de Nederlandsche Handel-Maatschappij. — Begroting van Suriname voor 1916. — Invoer op Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Indisch Genootschap.

Verschenen is het verslag der vergadering van het Indisch Genootschap van 8 Nov. j.l. Het bevat: 1o. Eene herdenking van mr. C. Th. van Deventer, door dr. E. J. Kielstra. — 2o. Verkiezing van een bestuurshid. — 3o. Den tekst der voordracht (met gedachtenwisseling) van Dr. J. J. van Loghem, getiteld: Wegen en middelen tot verbetering van de volksgezondheid in onze koloniën.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGAANG.	AANTEKENINGEN.
Controleur bij het B. B. op Java en Madoera.	2 Dec. 1915.	Oorzaak: Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis P. Westra.
Assistent-Resident van Lombok (residentie Ball en Lombok).	2 Dec. 1915.	Pensionneering van den titularis H. K. Manupassa.
Secretaris der residentie Zuid- en Oosterafdeeling v. Borneo.	2 April 1916.	Verzoek om buitenlandsch verlof van den titularis F. H. K. Brodhaag.

Van de Afdeling Amsterdam:

Aan de leden van de afdeling wordt meegedeeld, dat op **Dinsdag 18 Januari a. s.**, des avonds ten 8 ure, een **VOORDRACHT** zal worden gehouden door den heer J. SIBINGA MULDER, over „De rijst- en de suikercultuur op Java", toegelicht met cinematografische opnamen, waarvan de films welwillend zijn afgestaan door het Koloniaal Instituut.

Toegang tot de voordracht wordt uitsluitend verleend op vertoon van speciale toegangskaarten. Deze worden niet rondgezonden, maar ieder lid kan vóór 12 Januari bij den secretaris schriftelijk een persoonlijke toegangskaat aanvragen en daarbij het verzoek doen nog een tweede kaart te mogen ontvangen. De toezending van deze tweede kaart zal afhankelijk gesteld worden van de nog overgebleven plaatsen op 12 Januari. Indien het aantal aanvragen grooter is dan het aantal overgebleven plaatsen, zal de toewijzing door loting uitgemaakt worden.

De plaats, waar de lezing zal gehouden worden, zal op de toegangskaarten worden vermeld, daar dit thans nog niet beslist is.

Namens het Bestuur,

De secretaris C. H. L. BAELEDE,
Oosterpark 44.

Naamlijst van nieuw toegetroden leden.

J. Wentholt, Hasselaarsplein 13, Haarlem.
Mevr. C. van Heumen, St. Annastraat 185, Nijmegen.
Nieuwe Apeldoornsche Courant, Dorpstraat, Apeldoorn.
P. v. Duijn, Inspecteur L. O., Verspronckweg 59, Haarlem.
A. H. Th. Hartvelt, Ass.-Resident, Sterrelaan 51, Hilversum.
H. Kleijn, Onder-Luit. N.-I. L., Krügerplein 22, Amsterdam.
J. A. M. Lucas, Hoofddcommissie Dept. B. B., Bowlepark 331, Wageningen.
H. Remmert, Ambtenaar B. B., Weltevreden.
A. Schuit, Onderwijzer N.-I., Prinsenbolwerk 28, Haarlem.
F. W. Stapel, Leeraar H. B. S., Regentesselaan 168, Den Haag.
G. I. Aalbers, v. Weede v. Dijkveldstraat 15, Den Haag.
J. Bosman, oud-Resident, Louise de Colignyplein 4, Den Haag.
J. C. V. Meischke, Em. Predikant, Celebesstraat 49, Den Haag.
Teijlers Stichting, Haarlem.
H. A. Borggreve, Dir. Opl. School incl. ambt., Nachtegaalstraat 6bis, Utrecht.
A. Engers, Referendaris Dept. G. B., Beznidenhout 253, Den Haag.
T. H. R. Neumann, Oud-Insp. v. Fin. in N.-I., Valkenboschlaan 149, Den Haag.
A. A. Keuchenius, Hollanderstraat 90, Den Haag.
J. Stroomborg, 1e Luit. N.-I. L., Daendelsstraat 62, Den Haag.
Mr. H. A. de Boer, v. Rhemenslaan 11, Apeldoorn.
Mevr. H. Boelen, Soerensche weg 37, Apeldoorn.
H. Pleiter Jr., Vijverlaan 21, Apeldoorn.
Mevr. de Wed. M. Schuurmsma, Zwolsche weg 12, Apeldoorn.
Mevr. I. P. Schouten, Kerklaan 23, Apeldoorn.
Mevr. J. van Tooren, Zwolsche weg 29, Apeldoorn.
P. Buwalda, Huize Eljosam, Ughelen, Apeldoorn.
C. J. van Kempen, Gr. Hertoginnelaan 170, Den Haag.
Mevr. D. Stada, Obrechtstraat 488, Den Haag.
A. Weijgers, Valkenboschlaan 12, Den Haag.
J. Dienst, Nieuwendijk 131, Amsterdam.
L. Visser, oud-Ind. Ambt., Baronielaan 77, Teteringen, Breda.
W. van de Bos, 2e Luit. N.-I. L., Brugstraat 79, Rosendaal, Breda.
J. A. Polak, gouvernements landmeter, Paramaribo.
Mr. I. P. Graaf van Limburg Stirum, benoemd Gouv.-Gen. N. O.-I. (Hotel Paulez), Den Haag.

GEBR. ALES,
Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

You know it by this

His Master's Voice

Verlofgangers!

Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet. ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met safferaald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.

De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH"
boek Gang Passar Baroe/Gang Kleykamp.
BATAVIA.
GRAMOPHONE AGENCY,
38 Gembongan, SOERABAJA.
HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Del.)
Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY
— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

Stichtsche Hypotheekbank
Boothstraat 15 Utrecht.

5%

PANDBRIEVEN.

Verkrijgbaar:

te Utrecht ten kantore der **BANK**
te Amsterdam bij de Heeren **H. OYENS & ZONEN**
te Rotterdam bij de Heeren
KRAEMER VAN DER KOOY & Co.
te 's-Gravenhage bij de **KORTENAERBANK.**

Algemeene Boekhandel
en
Advertentie-Bureau
van
FIRMA L. J. C. BOUCHER,
Noordeinde 64c. - Den Haag.
Levering van alle binnen- en buitenlandse Boeken
en Tijdschriften.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELLEN.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER

Hebt Gij onze BESCHUIT al geproefd? Ook
de Zoute BOLLETJES, STENGELS
KRAKELINGEN, enz.?

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.
Paedagogische adviezen
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen aan spraakgebrekkigen.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100, 's-Gravenhage,	{	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis, Utrecht,	{	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. Onze Oost II, Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door REMAN Irüs;

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I.	De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
No. II.	De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
No. III.	De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
No. IV.	De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
No. V.	De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
No. VI.	De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
No. VII.	De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
No. VIII.	De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
No. IX.	De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.	Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

Kleermakerij UNICUM

Hofspui 10 (5de Huis van af de) DEN HAAG. - Tel. 4947
Lange Poten.

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN
VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN
OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.
Bijzonder geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

„TRANSVALIA”
PRINS HENDRIKSTRAAT 74
DEN HAAG.

Nog rijke voorraad
WOLLEN Ondergoederen en
WITTE Ondergoederen.
Ook nog in Echt Jaeger.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN,
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTBREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken
prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJKE & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

S. J. ROTTEVEEL,
GALILEISTRAAT 58 hoek Beeklaan,
beveelt zich aan voor levering van alles
op het gebied van
Koloniale Waren - Comestibles.
TELEFOON 3197.

RUYS' Handelsvereniging
Amsterdam - Rotterdam - Den Haag - Groningen
„Multiplex Hammond Schrijfmachine”
Moderne Kantoormachines - Stalen Meubelen
Prinsestraat 27 ----- Telefoon 2804

VRAAGT WONINGGIDS
van het Bouw- en Woningbureau
FIRMA SCHIPPERS,
'S-GRAVENHAGE STATIONSWEG 26.
Gratis inlichtingen worden verstrekt van
alle te huur en te koop zijnde perceelen.

P. G. JANSSEN'S
Luxe Verhuur Auto's.

Eenig adres:

KONINGINNEGRACHT 1d,

over Hoofdingang Dierentuin.

Men lette op Telefoon No.

H 851, H 852
en **H 872.**

Auto's voor Trouwgelegenheid
en
Maand-Auto's.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements **NOORDEINDE 44,**

Vraagt onze van ouds bekende SPECULAAS,
BANKETLETTERS en BORSTPLAAT.

Op Donderdag 6 Januari

begint de

Eenige Groote Jaarlijksche
Opruiming

bij

A. SCHRÖDER & Co.

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
: Magazijnen van **INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

Vleeschhouwerij en Spekslagerij
GEBR. DE RIDDER,
Valeriusstraat hoek Dunklerstraat. - Den Haag.
Tel. Interc. 2648.

Specialiteit in fijne soorten Worst- en Vleeschwaren.
EIGEN SANITAIRE KOELINRICHTING.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

BEËEDIGD EXPERT.
Inkoop van Oud-Indische Brillanten,
Paarlen, Juweelen, enz.

N. BLOM,
Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320.
AMSTERDAM.

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214

Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—

Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Telef. H 7857 **J. B. HEIJDEMAN,** Telef. H 7857
CONFISEUR. Valeriusstraat 3. PATISSIER.

Speciaal adres

Zoute Krakelingen.